

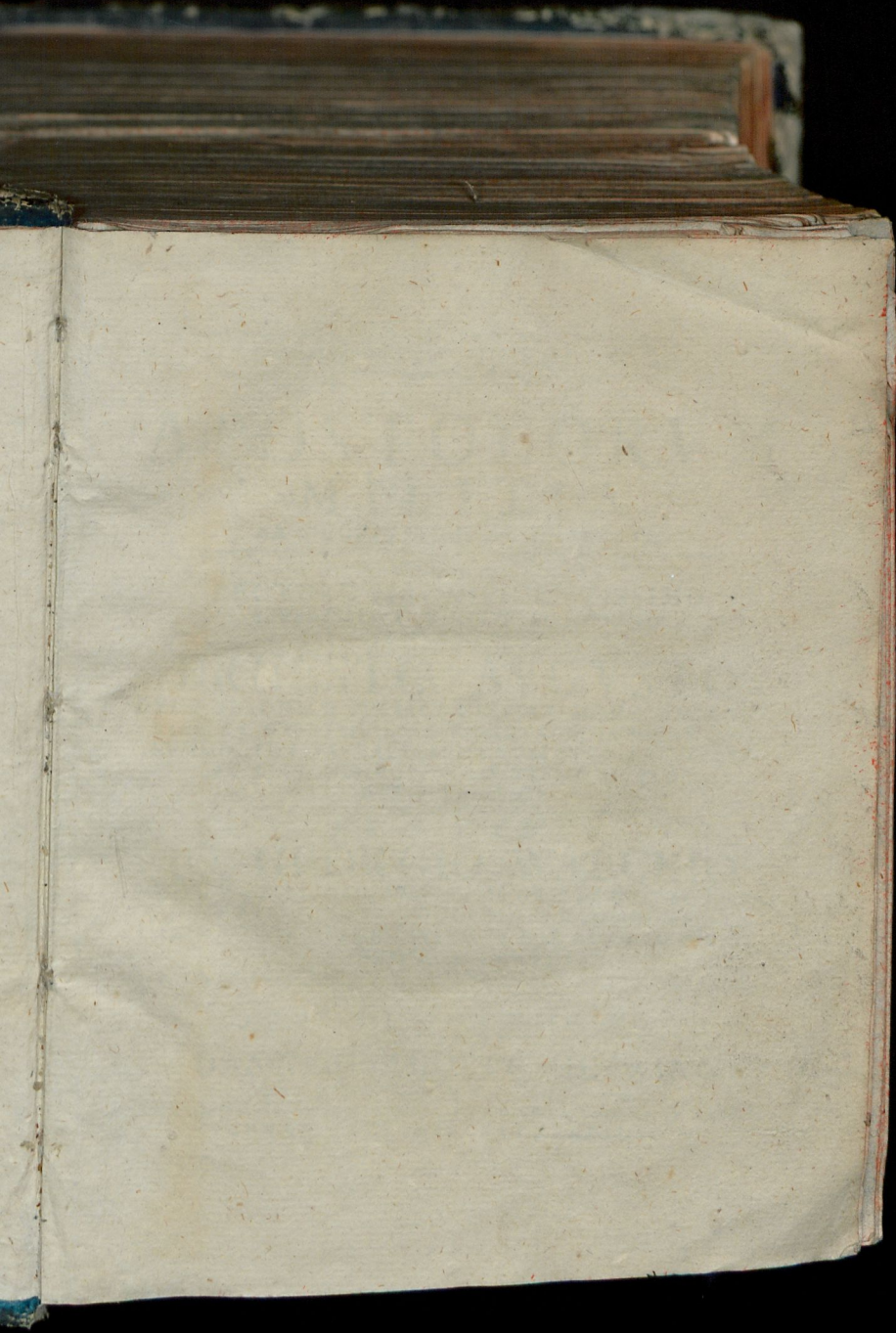
10
ke

I

5

N° 35

Zur Erklärung der Königl. Hochschule
Militärwissenschaftl.

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTREMA
DE
OBSIGNATIONE
CHRISTI ET CREDENTIVM:

50
52

QVAM,
AVXILIANTE DEO PROPITIO,
PRAESIDE
ADAMO STRVENSEE,
S. S. THEOL. PROFESSORE PVBLICO,
PASTORE AD ABDEM B. VLRICI, ET GYMNASII HALENSIS
SCHOLARCHA,

PATRONO ET PRAECEPTORE SVO
OMNI PIETATE AETATEM SVSPICIENDO,

AD DIEM APRILIS MDCCLIV.

H. L. Q. C.

PVBLICO PLACIDOQVE ERVDITORVM EXAMINI
SVBIICIET

GOTTHILF GVSTAVVS VHDE,
MEZLICHA MAGDEBVRG. S.S. THEOL. CVLTOR.

HALAE,
LITTERIS GEBAVERIANIS.

DISSERTATIONES

PHILOSOPHICAE

CHRISTIANAE ET CIVICAE

ADAMO STROTHMANNI

PHILOSOPHIAE

PHILOSOPHICAE

GOTTWILHELMO STROTHMANNI

LITTERARUM

V I R O
ILLVSTRI, CONSVLTISSIMO,
AMPLISSIMO, DOCTISSIMO,
D O M I N O
I O A N N I C H R I S T I A N O
V H D E,
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORVSSIAE
A CONSILIIIS SECRETIORIBVS,
PROCVRATORI FISCI GENERALI
LONGE GRAVISSIMO:

N E C N O N

V I R O
ADMODVM VENERABILI,
DOCTISSIMO,
D O M I N O
A N D R . G O D O F R . V H D E ,
ECCLESIAE MEZLICHENSIS PASTORI
VIGILANTISSIMO,
P A T R O N O , C O G N A T O
E T P A R E N T I
SVMMO PIETATIS CVLTV AETATEM SVSPICIENDIS:

HANCCE DISSERTATIONEM
PVBLICE VENTILANDAM,
IN DOCUMENTVM AC TESSERAM
SVBMISSIONIS, PIETATIS, AMORIS
AC GRATIARVM PERENNIVM,
CVM HVMILLIMA ATQVE ARDENTISSIMA
SVI SVORVMQVE STVDIORVM
COMMENDATIONE

D. D. D.

DEFENSOR.

eius finiftre interpretari incipient, atque crimini dare viderentur, quod Chriftus fuis Iudaeos baptizare permitteret, multique ad eum venirent, vt doctrina falutari ab eo inftituerentur. Contriftatus Ioannes de tanta fuorum infcitia tamque peruerfa indignatione, difcipulos fuos acriter refutat, modeltiam fuam fubmiffionemque animi iis declarando, atque excellentiam Chrifti extollendo. Refert ad Chrifti excellentiam, quod fit Sponfus ecclefiae, quem crefcere oporteat, et quod teftis fit veraciffimus, qui non folum de vita aeterna teftimonium firmum proferat, fed et ipfe det falutem aeternam, qui ipfi confidunt, immo confirmet teftimonium fuum ita in credentibus, vt omnis dubitatio celfet, firmiterque de veritate euangelica perfuali, fideles ipfi confiteantur atque confirmet, quod Deus fit veraciffimus, promiffiones fuas falutares certiffime implens.

§. LXIX.

Momenta
confideranda.

Ad *duo capita* commode referri poffunt, quae de obfignatione actiua Ioannes loquitur. Primo *fubiectum obfignans* defcribitur, et poftea *de obfignatione ipfa* fermo eft. Obfignantes funt, qui teftimonium Chrifti recipiunt. Vbi iterum *duplex* oritur *quaefitio*: altera eft, quidnam *teftimonium Chrifti* denotet? altera vero, quid fit *teftimonii receptio*?

§. LXX.

Teftimonium
Chrifti.

Duplici ratione *μαρτυρία τῷ Χριστῷ* accipi potefl. Intelligitur enim per eandem *teftimonium*, vel quod Chriftus ipfe dixit, vel quod alii de Chrifto dederunt. Prior explicatio hoc loco praeferenda eft; pofterior vero non plane negligenda. Chriftus itaque de femetipfo teftatus eft, voluntatemque diuinam de confequenda falutis ratione hominibus reuelauit. Ipfe Pharihaeis dicit Ioan. VIII, 14. 18: *ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ.*
Tefti-

nec non FRID. ADOLPHI LAMPE *Commentar. Analytico-Exeget. Euang. fec. Ioann. in b. l.* et IOAN. CASPARI SVICERI *Thef. Ecclef. p. 197.*

Testimonium ipsum legitur v. 14 : quod scilicet sit τὸ Φῶς τῆ
 κόσμου, καὶ τὸ Φῶς τῆς ζωῆς, et, quod is, qui eum sequitur, in
 tenebris non sit ambulaturus. Per Christum quoque Deus ad
 nos locutus est, Hebr. I, 1. Deum enim nemo vidit unquam;
 unigenitus eius Filius, qui est in sinu Patris, is exposuit, per
 eumque gratia et veritas contigit. Ioan. I, 17. 18. Ob hocce
 testimonium, quod de semetipso et Patris sui voluntate Chri-
 stus edidit, testis omni exceptione maior merito appellatur. Est
 enim ὁ μάρτυς ὁ πῶς καὶ ἀληθινός, immo ὁ Ἀμὴν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς
 κτίσεως τῆ Θεῶ. Apoc. III, 14 *). Cognitus est vt talis testis
 ab

- *) Praeclara sunt et notatu dignissima, quae **CAMPEGIVS VITRIN-**
GA in *observationibus sacris* Libr. III. Cap. I. §. IV. seqq. pag. 500.
 de Christo, teste vero, iurato et explorato, habet. Quumque
 hic liber fortasse non in omnium lectorum beneuolentium sit
 manibus, pace eorum nonnulla, rem maxime illustrantia, ex
 eodem hic adponam. Sequenti autem modo mentem suam vir
 doctissimus exponit : „Testis Christus dicitur Apoc. III, 14
 „Amen, quia testabatur hominibus, Deum ita esse, vt se futu-
 „rum promiserat. Verus et pius Israelita interrogabat Christum :
 „an non promisit Deus, se futurum Deum Abrahami ? Abraha-
 „num habiturum semen, in quo omnes familiae terrae sint be-
 „nedicendae et sanctificandae ? Christus respondebat : Amen,
 „praestitit promissa illa Deus, et impleuit. Instanti vero Israe-
 „litae, ac implementum illorum excellentium promissorum quae-
 „renti et circumspectanti, ac tandem roganti, tunc ergo es illud
 „semen sanctificans, Abrahamo promissum ? regerebat Christus :
 „Amen, promissa Dei praestita sunt, et in me impleta ; ego is
 „sum, qui ostendo, Deum esse veracem in iis, quae ecclesiae
 „pollicitus est. Conf. Ies. LXV, 16. Amen autem non tantum
 „notat testem, qui testatur, rem aliquam ita se habere, sed et iu-
 „ratum testem, qui ipse amen responderat alicui ipsum solemniter
 „admiranti, vt verum testaretur. Moris enim erat apud Iudaeos, vt
 „testes ad iurarentur a iudicibus, eamque ad adiurationem tenerentur
 „dicere, amen. Sic habet traditio antiqua *Coa. Scheyuorb* Cap. IV.
 R 3 „§. III.

ab ipſis Phariſaeis ac primoribus populi iudaici; ea licet diſſimula-
uerint, quae de Chriſto cognita compertaque habuerunt,
ac

ſ. III: Iuramentum quomodo? Dixeris quis duobus; adiuro
vos, et dixerint, amen: tenentur. MAIMONIDE e cuiusdem titu-
li Cap. IX: Iudices dicunt teſti: nos te adiuramus per Iehouam
Deum Iſraelis, aut per illum, cuius nomen eſt Miſericors; te-
ſtis vero reſpondet: amen. Teſtis igitur adiurabatur, et qui
dicebat, amen, iurabat ſolemniter, ſe a iudicibus rogatum verum
loquuturum eſſe. Maniſeſta illius adiurationis exempla ſunt in
ſanctis ſcripturis. Num. V, 19. Deuter. XXVII, 16. Haec egre-
gie ad Chriſtum Dominum adplicantur. Chriſtus Ieſus, inter
Iudaeos verſatus, magna atque excellentia praedicabat et te-
ſtabatur. Dicebat, ſe eſſe lucem mundi, vitam hominum, pa-
nem e caelis deſcendentem, Filium Dei ^{ſic} Iſrov. Stupebant Iudaei,
et haesitabant, an Chriſtus in re tanti momenti verum teſtare-
tur. Adiurabant itaque illum in conſcientiis ſuis; et Chriſtus,
de re tanti momenti teſtimonium dicturus, ſenſit, ſe ab Iſraeli-
tis adiurari, vt verum loqueretur. Reſpondet Ieſus, ab iis
quasi adiuratus, amen; verum loquor, et vt teſtis verax vos
neutiquam fallo. Chriſtus teſtis verus et iuratus debebat quo-
que examinari et explorari a gente Iudaica, quae hic considera-
batur, vt domus iudicii, cui Deus examen teſtium commiſerat,
Deut. XIII, 1. 2. 3. Reſpicio hic ruruſus ad mores hebraeae gen-
tis, apud quam in proceſſu iudiciali obtinuit inquiſitio, ſcrutatio,
vel probatio teſtium. Examinabant nimirum teſtes ipſos, num
eſſent idonei, digni, quorum teſtimonium reciperetur, num
inepti reddendo teſtimonio. Praeterea eorum ſcrutinio ſubiici-
ebantur res, quae ad naturam cauſae, in iudicio ventilatae, per-
tinebant. Poſtea etiam circumſtantiae, quae ad ipſam cauſam,
in iudicio ventilandam, proprie non ſpectabant. Ita quiſque
Iſraelita efficiebat domum iudicii, neque Chriſto teſtanti tene-
batur credere, antequam illum vt teſtem probe examinaſſet.
Quae ratio eſt, cur Chriſtus, teſtimonium inter Iudaeos perhi-
biturus, inſtructus fuerit cuiusmodi argumentis, quae bene ex-
plorata Iſraelitas poterant conuincere de veritate teſtimonii ipſi-
us,

ac contra conscientiae lumen et conuictionem egerint. *Nicodemus* enim, ad Iesum nocte ueniens, ex animi persuasione interna ita Iesum adlocutus est: Rabbi, scimus, quod a Deo ueneris Magister, Ioan. III, 1. 2. Suo itaque collegarumque suorum nomine declarat, se conuictos esse, quod Christus doctor sit a Deo missus, omnibusque ad docendum alios instructus requisitis, quodque praerogatiam habeat suamnam prae omnibus aliis ecclesiae magistris, quippe non solum a Deo immediate missus, sed et ueritates diuinitus ei reuelatas talibus confirmans signis, quae nemo facere possit, nisi Deus sit cum eo. Altas quidem de Christo *Nicodemus* cogitationes fuit protulitque; sed eum adhuc in supina uersatum esse ignorantia, id ex sequentibus luculenter patet. Testimonium namque Christi, quem magistrum a Deo uenientem pronunciauit, de *παλιγγενεσία*, ad salutem aeternam consequendam maxime necessaria, neque uere intellexit, neque animo fido recepit. Quare et Christus commouebatur, ut foeditatem *ἀπιστίας* eiusdem hisce detegeret uerbis: quod scimus, loquimur; et quod uidimus, testamur; sed testimonium nostrum non recipitis. v. 11. Declarat Christus, se testem esse *ἀνθρώπων καὶ οὐτόπτην*, adeoque fide dignissimum, Iudaeos autem testimoniū caelestis efficaciae resistere, neque se illi praebere obediētes. Ioannes Baptista distinctius adhuc v. 31. 32 exponit, quam testis eximius sit Seruator noster, qui falli plane non possit. Namque hoc modo de Christo sermonem facit; quod *ἀπέθεν* uenerit, quod *ἐπέσω* πάντων sit, quod testetur, quae uidit et audiuit. Tantis ergo prae omnibus aliis testibus ornatus praerogatiuis testimonium edere potuit et uoluit omni receptione dignissimum. Intellegitur autem per *μαρτυρίαν*, a Christo datam, complexus omnium

us. Christus ipse illa argumenta distincte recenset apud Ioannem cap. V, 33. 36. 37. 39. At Christus non testatur solum, sed et *διαμαρτυρεῖ*, contestatur homines, eosque moriet sui officii, quod est *ὁμολογεῖν*, et fidem habere ipsi iurant.

omnium veritatum, quae ad ſalutem pertinent, quaſque Chriſtus hominibus adnunciauit; inprimis vero euangelium, quod peccatoribus omnibus vitam aeternam offert, et donat credentibus. Hanc doctrinam ſalutarem Chriſtus in munere prophético publice adſeruit, testimoniis ac ſignis euidentiffimis corroborauit, totaque vita, immo ipſa morte obſignauit, nec non tanto robore tantaque virtute diuina conſtatatus eſt, vt de veritate eiusdem indubitata omnes eum audientes conuinci poterint. Ioan. VII, 46. Pl. XIX, 8.

§. LXXI.

Testimoni-
um de Chri-
ſto.

Quod Chriſtus de ſemetipſo teſtatus eſt: illud et alii de eo dixerunt. *Deus Pater* de Filio ſuo teſtimonium protulit. I Ioan. V, 9. Eſt autem hoc teſtimonium Patris, quod aeterna vita nos donauit Deus, quae vita in eius Filio eſt. v. II. *Spiritus ſanctus* eſt, qui teſtatur, quod Ieſus Chriſtus ad nos veniat per aquam et ſanguinem, vt iuſtos nos redderet ac ſanctos, Deoque acceptos. v. 6. Hanc ob cauſam *Spiritus ſanctus* et a Patre proficiſcitur, et a Ieſu Chriſto mittitur, tamquam *παράκλητος* et *πνεῦμα ἀληθείας*, vt de Chriſto teſtetur eumque glorificet. Ioan. XV, 26. cap. XVI, 14. Teſtes de Chriſto habemus caeleſtes, *Patrem, Verbum, et Spiritum ſanctum*. Sunt quoque nobis de Chriſto teſtes in terra, nempe *ſpiritus, et aqua, et ſanguis*. I Ioan. V, 7. 8. Chriſto omnes *Prophetae* teſtimonium dant, eum eſſe, per cuius nomen peccatorum veniam conſequantur, quicumque in eum credant. Act. X, 43. *Scripturae ſacrae cunctae* de eo teſtantur, nos in ipſo tantummodo vitam conſequi aeternam. Ioan. V, 39. *Ioannes Baptiſta* ob teſtimonium de Chriſto a Deo miſſus eſt, et venit, vt teſtaretur de Iuee, vt omnes crederent per eum, vt Chriſtum acciperent, poteſtatemque nanciſcerentur, quo filii Dei fierent, credentes in nomen eius, c. I, 8. 9. 12. Et vt paucis cuncta comprehendam: in eo omnes veritatis teſtes conueniunt: *Ieſus Chriſtus eſt vnica cauſa ſalutis, vnicus ſons*

fons vitae aeternae, nec est in vlllo alio salus, nec vllum aliud est nomen sub caelo apud homines datum, per quod seruandi sumus: Act. IV, 12: omnia in sacro codice scripta sunt, vt credamus, Iesum esse Christum Dei Filium, vtque credentes vitam per eius nomen adipiscamur. Ioan. XX, 31.

§. LXXII.

Testes ergo de Christo adsunt complures, omnes sunt veracissimi, fideque dignissimi, ita, vt ἐν τῶν ἀδυνάτων sit, ipso quemquam vlllo modo fallere. Infinita scientia, sapientia, sanctitas ac veracitas Dei triuinus nullam admittit fallitatem. Et viri θεόπνευστοι, ὑπὸ πνεύματος ἀγίου φερόμενοι, mentiri nec potuerunt nec voluerunt. Firmissimo itaque hoc testimonium de Christo nititur fundamento. Est quoque μακρολογία τῷ Χριστῷ ita comparata, vt hominibus miseris nihil laetius, suauius, ac iucundius annunciari queat. Vita promittitur, offertur salus, satietas animi exhibetur, gloria datur aeterna. Quis vnquam cogitasset, tanta homines laborare incertitia, vt lumen veritatis agnoscere nolint? tanta eos correptos esse stultitia, vt bona euangelii recusent? tanta eorum animos esse malitia, vt peccata sordida et mortifera donis caelestibus et salutaribus anteponan? Haec autem est plerorumque conditio perditissima, vt tenebras magis, quam lucem ament, vt lucem, in tenebris lucentem, non comprehendant, vt inuitati ad coenam Domini venire nolint, vt Spiritui sancto resistant, vt semetipsos vita aeterna priuent. De tanta peruersitate et Christus et Ioannes Baptista acriter queruntur; vterque enim dicit, *homines testimonium Christi non recipere.* v. 11. 32. Testantem, immo Christum clamantem respuunt, consilium eius rescindunt, ipsiusque repudiant castigationem, et salutem aeternam aspernantur. Prou. I, 24 seqq. Vocem Domini audiunt; sed corda sua indurant. Pl. XCV, 8. Salutem ab ipso Domino ipsis oblatam negligunt. Hebr. II, 3. Opera, quae Christus fecit, de eo testantur, quod a Patre missus sit, et Pater, qui Iesum misit, de eo testatus est: sed

Pauci testimonium Christi recipiunt.

plerique hominum nec Patris vocem audiunt ſalutariter, nec ſermonem eius in ſe habent manentem; quoniam, quem miſit Pater, in eum non credunt. Ioan. V, 37-39. Haec ſubeſt cauſa triſtiſſima, vt ἀπειθήσαντες vitam nec videant nec habeant, ſed ira diuina iis imminet in omnem aeternitatem. Ioan. III, 36. Quia enim Deo non credunt, mendacem eum faciunt, quod teſtimonio diuino fidem habent nullam, quod dixit de Filio ſuo: 1 Ioan. V, 10: hacque ratione diuinae teſtificationis motus, qui ad conuictionem et efficiendam fidem tendunt, intra ſe turpiter et moroſe exſtinguunt, Deumque teſtantem ſummum ſumma per ἀπίſτην afficiunt ignominia.

§. LXXIII.

Receptio teſtimonii quid?

Longe aliter ſe res habent eorum, qui teſtimonio diuino ad ſalutem ſuam recte vtuntur et veram et aeternam. Illi ſunt λαβόντες τὴν μαρτυρίαν τῆ Χριſτοῦ. Audiunt Chriſtum de veritatibus in verbo ſuo teſtantem caeleſtibus cum debita attentione. Legunt virorum θεοπνεύτων ſcripta ſancta de Chriſto teſtimonium edentia cum maxima animi veneratione. Ponderant euangelii promiſſa de ſummo Dei erga homines fauore et de ſalute a Chriſto peccatoribus recuperata cum ſumma diligentia, totoque animo omnem curam cogitationemque in bona conferant ſpiritualia, in Chriſto ipsis oblata. Inter commentationes pias a Spiritu ſancto veritatis luce diuinitus colluſtrantur, vt apertis oculis mentis perſpiciant ſummam teſtimonii diuini excellentiam, ad commodum hominis perditiffimi, et erectionem ipsis ab omni malo vnice tendentis, ſummamque neceſſitatem poſſeſſionis ac fruitionis donorum caeleſtium, quorum in ſacris paginis fit teſtificatione. Conuincuntur ideo de doctrinae euangelii veritate, firmiſſimeque ſunt perſuaſi, extra Chriſtum nullam alicubi ſalutem reperiri. Adſtipulantur promiſſionibus diuinis, eaſque pleno cordis adfectu ad ſe transferunt, vt cum Chriſto Mediatore ſuo, vnica ſalutis cauſa, arctiſſime coniungantur, eiusque ac omnium beneficiorum

rum

rum caelestium participos euadant. Renunciant denique omnibus prauis sensationibus, propensionibus et cupiditatibus, summum illud suum reputantes bonum, summamque voluptatem et gloriam, in Christi requiescere communiōe, amore Dei paterno frui, solamen ductumque Spiritus sancti persentiscere, et vitam degere sanctam, Deoque in Christo gratam acceptamque. Recipientes ergo testimonium Christi, Christum ipsum accipiunt, atque ^{et} ~~et~~ ipsis datur, ut Dei filii fiant. Ioan. I, 12. Accipiunt quoque, tamquam credentes in Iesum Christum, Spiritum sanctum. c. VII, 39. c. XX, 22. Act. I, 8. c. II, 38. c. VIII, 15. Et quemadmodum Iesum Christum acceperunt: ita in eo per Spiritum sanctum ambulant. Col. II, 6. Hac ratione credentes in Iesum, seu, quod idem est, testimonium Iesu Christi recipientes, testimonium ipsum in se habent, 1 Ioan. V, 10. et modo supernaturali conuicti sunt de veritate religionis christianae, et de sua in Christo salute sempiterna. Norunt, cui crediderint, et certo persuasi sunt, quod potens sit depositum ipsorum custodire in diem illum extremum. 2 Tim. I, 12. Testimonium Christi confirmatum est in ipsis; 1 Cor. I, 6; quia Pater ipse, qui in caelis est, ipsis reuelauit per Spiritum sanctum, quod caro et sanguis reuelare numquam potest. Matth. XVI, 16. 17. Obsignati enim sunt Spiritu sancto; et nunc demum ipsi quoque veritates diuinas, quas in se efficaciter sentiunt, obsignare possunt, viribus ad opus hoc arduum peragendum instructi supernaturalibus.

§. LXXIV.

Inscriptum itaque, confirmatum atque obsignatum est ^{Obsignatio} animis credentium Iesu Christi promissionumque euangelicarum testimonium; eidemque et ipsi subscribunt, confirmant ^{actiua.} illud atque obsignant, quod veritati omni modo sit consentaneum, nec non quod Deus promissa sua sanctissime seruet, quodque tali ratione bona salutaria gustent, ac robur spirituale

in fe ſentiant, quemadmodum euangelium Iefu Chriſti perhibet. Teſtes itaque ſunt credentes veritatis, excellentiae, ſalutis et efficaciae *τῆς μακροβίας ἡμεῶν Χριστοῦ*, profitentes praecipue quauis occaſione, Deum eſſe veraciſſimum. Ordine vt procedamus iuſto, duo hic conſideranda veniunt momenta. *Alterum* indicabit, quid generatim per hanc credentium obſignationem actiuam intelligatur. *Alterum* docebit, quid ſpeciatiui ſit obſignatio veritatis ac veracitatis diuinæ *).

§. LXXV.

generatim
conſiderata,
requirit con-
uictionem,

Obſignant credentes teſtimonium Chriſti vario modo. Praecipue vero fit haec obſignatio; I. quando ea in iſtis oritur *conuictio fiducialis*, vt de veritate promiſſionum euangelicarum nulli dubitent: diuinitus quippe illuminati, fidem eſſatis ſacrae ſcripturae habent ex toto animo pleniffimam **). Ad quam perſuaſionem firmiſſimam multum quoque conſert *experientia ſpiritualis*, ex receptione teſtimonii diuini ortum trahens, veramque credentium ſalutem promouens, nec non vires ſupernaturales ex Chriſto, capite ſupremo et vnico, membris corporis myſtici viuentibus impertitas, luculenter decla-

*) Quando verbum *σφραγίζω* de Deo erga nos uſurpatur, tunc manifeſta eſt eius ſignificatio: quae hoc loco videtur obſcurior eſſe, quia credentes dicuntur obſignare, quod Deus verax ſit. Et in genere quidem poteſt ſenſus eſſe: qui credit in Chriſtum, iſ obſignauit, Deum Meſſiam, ſicut promiſit, miſiſſe atque ita veracem eſſe. *CHEMNITIVS in Ioan. III, 33.*

**) Fides eſt cultus Deo gratiſſimus. Subſcribit enim teſtimonio Dei, et quaſi annulo obſignat veritatem promiſſionis de Meſſia. Et nullus cultus Deo gratior eſt, quam laudem veritatis iſi tribuere, cum quidem oſtendat, ſe hoc cultu delectari, vt veritas iſius per ſe firmiſſima, noſtra fide, quaſi ſubſcriptione obſignetur. Quam horribile igitur peccatum ſit incredulitas et dubitatio, hinc aeſtimari poteſt. Detrahit enim Deo laudem veritatis, et facit iſum mendacem, I Ioan. V, 10, qua nulla maior blaſphemia eſſe poteſt. *CHEMNITIVS in b. l.*

deklarans, vt cum tenerrimo diuinæ pacis et spiritualis lætitiæ sensu, de peccatorum suorum remissione, de Dei fauore paterno, nec non de futura sua hæreditate certissimi reddantur. Quum enim vera fide promissiones Dei in se recipiunt: tunc effunditur aqua vitæ super sitientes, aridusque antea credentium animus perfunditur riuus, seu Spiritu sancto, et beneficentia diuina, vt graminum more pullulent, tamquam ad aquam profluentem salices. Effectus inde proficiscens salutaris in eo consistit, vt vnus credentium se Iehouæ esse cum *πατήρ* dicat, alius Iacobi nomen fiducialiter appellet, alius autem manu sua ex *πνεῦμα τοῦ θεοῦ* scribat, sum Iehouæ, seque Israelis nomine nuncupet. Ies. XLIV, 3. 4. 5. Hoc modo illi, qui testimonium Dei in se habent, intelligunt absque dubitatione, quæ ipsis largitus sit Deus per verbum et Spiritum suum, cuius in se sentiunt operationes saluberrimas atque efficacissimas. I Cor. II, 12 *).

§. LXXVI.

II. Coniuncta est hæc diuina conuictio cum *maxima animi tranquillitate*; vt nati ex Deo in vulneribus Seruatoris sui conquiescant, tamquam gustantes donum caeleste, per testimonium Christi ipsis exhibitum, bonumque Dei verbum, in animis eorum confirmatum, nec non virtutes futuri seculi, ipsis firmissime promissas. Hebr. VI, 4. 5. Hoc namque est testi-
tranquillitate
animi.

S 3

monium

* Sine dubio Baptista hac phrasi naturam seu ingenium veræ fidei describere voluit, et sententia ita colligi potest: de quibus non dubitamus, sed certi sumus ita, quod in illis acquiescimus, et illis stare volumus, ea obsequamur; et quæ obsequata sunt, in illis facilius et firmiter acquiescimus et confidimus. Quando igitur hoc loco verbum *obsequare* referimus ad conscientiam credentis, pulcherrima erit descriptio veræ fidei, quæ promissionem gratiæ in verbo agnitam ita in corde amplectitur, vt vera fiducia illam in conscientia quasi obsequet, vt in qua velit acquiescere, quia statuit, Deum veracem esse. CHEMNITIVS I. I.

monium, quod vitam aeternam dedit nobis Deus; et haec vita in Filio eius est. Qui habet Filium, habet vitam: et qui credunt in nomen Filii Dei, illi ſciant, quod vitam habent aeternam. 1 Ioan. V, 11. 12. 13. coll. Ioan. III, 36. Teſtimonium Chriſti eſt ſimul *teſtimonium vitae*. Omnes quippe de Chriſto, vitae noſtrae aeternae fonte, eo tendunt teſtificaciones, vt nos mortui et a Dei communione ob peccata noſtra remotiſſimi, vitam adipiſcamur, cum Deo iterum coniuncti atque vniti, et veram et ſempiternam. Vita haec noſtra eſt in Filio Dei, et *eſſentialiter*, ipſa enim ille eſt vita, quatenus cum Patre et Spiritu ſancto ab omni aeternitate viuit in omnem aeternitatem; et *meritorie*, cum namque in finem Filium ſuum vnicum miſit Deus in mundum, vt nos viuamus per eum, 1 Ioan. IV, 9, mortem quippe aboleuit, et vitam ac immortalitatem in lucem produxit per euangelium; 2 Tim. I, 10; et *efficaciter*, auctor ſiquidem eſt omnis vitae naturalis, ſpiritalis et aeternae, quoniam huius vniuerſi conditor eſt, princeps quoque vitae, qui nos ad nouam vitam excitat, ſuiſque vitam largitur et *τὸ πνεῦμα ζῶν*, et quemadmodum ipſe e morte in vitam rediit glorioſus, ſic ſuis, morte deſunctis, vitam naturalem in glorioſo corpore reſtituet, quare et ſeiſpum vocat reſurrectionem et vitam, Ioan. XI, 25, 26, et cum vita naturali, omnis corruptionis experte, dabit aeternam. Ioan. VI, 40. Credentes ergo in Chriſtum, ac teſtimonium ipſius recipientes, vitam habent, eamque aeternam. Vniti enim cum Chriſto et in communionem cum ipſo recepti, donis fruuntur gratiae, vnde pax ſpiritalis et gaudium in Spiritu ſancto oritur; nec non viribus vtuntur ſupernaturalibus, vt in veritate ambulare queant. Habent et poſſident has praerogatiuas ſummas iamiam in regno gratiae, quae ipſius vitae ſempiternae in gloriae regno ſunt initium: ſalus namque filiorum Dei, Chriſto vnice adhaerentium, amorisque paterni effectus ſalutares per Spiritum ſanctum in ſe experientium, ita eſt futura et exipectanda, vt

vt iam nunc reuera praesens sit, maiorem licet beatitatis gradum credentes in altero seculo sint adepturi. Elucet inde status Christum accipientium, cum eodemque coniunctorum vsque ad mortem, felicissimus, omnique bonorum spiritualium plenissimus. Quid enim vita aeterna praestantius nominari potest? quidque dignius, quam frui bonis aeternum duraturis ac nunquam auferendis? Sed non tantum habent fide praediti vitam aeternam; sciunt quoque, quod habent. Quae scientia non est naturalis et sterilis, sed cognitio ex gratia Spiritus sancti illuminante orta, ideoque salutaris et convictionis ac plerophoriae plena, influxum habens efficacem in voluntatem ad fruitionem bonorum caelestium fiducialem et ad sanctitatem veram et haud fucatam sedulo atque constanter promouendam *).

§. LXXVII.

III. Ita credentes praeparati atque instructi obsignant testimonium Christi in animis suis, *conseruando dona sibi concredita*, tamquam thesaurum praestantissimum, vt iacturam eorumdem nequaquam faciant. Ipsi sunt vasa misericordiae, quae Deus ad gloriam praeparauit, in quae suam quoque opulentiam declarauit gratiam. Rom. IX, 23. Audiuerunt atque in se receperunt *ὑποτίπτωσιν ὑγιαίνοντων λόγων*, qui testimonium Christi continent, quod in se habent, vt *λόγον ἔμφυτον*. Iac. I, 21. Praestantissimum illud est depositum, quod sigillo suo quasi occludunt, quum *καλήν παρακατάθεσιν* custodiant per Spiritum

conseruatio-
nem bono-
rum,

*) Non sine graui causa Baptista verbum *obsignare*, quod in articulo iustificationis fere semper Deo tribuitur, de credentibus hoc loco usurpat. Fit enim in iustificatione pactum bonae conscientiae coram Deo, hoc est, vt conscientia certo statuat, Deum nobis propitium esse. Illud pactum Deus ex vna parte obsignat sacramentis et Spiritu sancto: fides vero ex altera parte inconscientia pactum illud obsignat, quod scilicet velit in illa vera fiducia acquiescere. CHEMNITIVS ad h. l.

tum ſanctum in ipsis habitantem; exemplumque ſanorum verborum retineant cum fide et caritate in Chriſto Ieſu. 2 Tim. I, 13, 14. Non deſint inimici rapaces, qui eos tanto bono priuare conantur, quare teſtimonium ſemel receptum ita obſignant, vt in ipsis maneat, veluti bonum, omni theſauro mundano praefantius, et quouis melle terreſtri ſuauius. Pf. CXIX. Eodem ſimul, tamquam ſpirituale alimento, ſe oblectant, et tamquam gladio ancipiti vtantur, vt ſatanam vincant, prauasque cupiditates, aduerſus animam militantes, oppugnent expugnentque. Hebr. IV, 12. 1 Petr. II, 22. 1 Ioan. II, 14. Quando enim ſemen iſtud, omnis corruptionis experts, in ipsis manet, tunc, tamquam ex Deo geniti, peccare haud poſſunt. 1 Ioan. III, 9. Permanet autem verbum Dei in ipsis, ſi fideliter aſſeruatur, ac ſigillo quaſi contra hoſtes diligenter cuſtoditur. Luc. VIII, 15. Quare et Chriſtus eos tantummodo beatos praedicat, qui diuinum ſermonem et audiunt et conſeruant. Luc. XII, 28. Ioan. VIII, 51. Adparet ex hac manſione et inhabitatione verbi diuini in animis credentium maxima eorundem eminentia, qua prae incredulis gaudent, quod ex mandato Dei teſtimonium conſignatum, et doctrina euangelii obſignata eſt in ipsis, tamquam diſcipulis Chriſti; Ieſ. VIII, 16; reliqui autem ſermonem eius quamuis audiant, non tamen in ſe habent manentem, quia, quem miſit Deus, huic non credunt, Ioan. V, 38, nec eius in ſe recipiunt teſtimonium. Ioan. III, 32.

§. LXXVIII.

et teſtifica-
tionem.

IV. Teſtimonium denique, quod credentes in ſe ceperunt, habent, ac cuſtodiant, data quoque occasione *palam proſentur*, et publice declarant, ſe euangelio Ieſu Chriſti toto addictos eſſe pectore, veroque eidem animo ſua ſponte ſubſcribere. Teſtimonium itaque acceptum atque in illis obſignatum edunt rursus atque obſignant, tamquam teſtes Ieſu Chriſti veritatumque caeleſtium, ex ſacro codice diuinitus ab ipsis

ipsis cognitarum. Ioan. XV, 27 *). Tantam in Christo in-
 ueniunt excellentiam, tantamque animorum requiem, vt
 reuerentia erga Deum submissa amoreque erga alios since-
 ro impellantur ad intrepide confitendum, quatenam ipsi in
 vnione cum Seruatore suo experti sint bona, vt tali modo glo-
 ria summi Numinis illustretur, promoueaturque salus aliorum.
 Verae haec est fidei ratio, vt animo credatur ad iustitiam, et
 confessio fiat ore ad salutem. Rom. X, 10. Est quoque signum
 certum communionis nostrae cum Deo, quando confessio ex
 fide per caritatem editur. Quisquis enim, Iesum Christum Dei
 esse Filium, profitetur, et in eo Deus est, et is in Deo manet.
 1 Ioan. IV, 15. Diuinam in se sentiunt credentes euangelii po-
 tentiam, quam ob causam illius non pudet eos; Rom. I, 16;
 sed vt genus lectum, regale sacerdotium, sancta gens, popu-
 lusque adquisitus, virtutes potius praedicant Dei benignissimi,
 qui eos ex tenebris in suam lucem vocauit mirabilem. 1 Petr.
 II, 9. Sancto eodem fiduciae Spiritu praediti sunt, vt fert scri-
 ptum illud Ps. CXVI, 10; credidi, i. e. testimonium de Iesu
 Christo in me recepi, ideoque locutus sum: illi quoque, qui
 Spiritu obsignati sunt, credunt, ideoque loquuntur, quae-
 que in intimo pectore diuinitus sentiunt, magna animi hilari-
 tate profitentur palam. 2 Cor. IV, 13. Quid? quod testifica-
 tionem de Iesu Christo omittere plane nequeunt, vt potius
 quauis occasione ad edendum de eo testimonium maximopere
 impellantur, quoniam summus iudex die iudicii extremi
 eos tantummodo suos professurus, aeternaeque gloriae partici-
 pes

*) Confirmatur tabula contractus in domo iudicii. Subsignant tes-
 tes in praesentibus, veniuntque testes subsignati in conspectum
 illorum, et dicit eorum vnusquisque: haec est scriptura manus
 meae, et, ego sum testis in hac causa. Talem contractus ta-
 bulam iudices ratam habebant, eamque confirmabant. MAIMO-
 NIDES apud VITRINGAM l. c. Conf. LAMPIVS ad h. h.

pes facturus est, qui ipsum in hoc mundo professi sunt. Claris enim optimus Seruator edisserit verbis: Quisquis me agno-
verit apud homines, cum ego quoque agnoscam apud Patrem
meum; qui in caelis est. Qui vero me negauerit apud homi-
nes, cum ego quoque negabo apud Patrem meum, qui in
caelis est. Matth. X, 32. 33.

§. LXXIX.

quae sit
agendo per
cultum im-
mediatum
diuinum,

Confessionem autem testes Iesu Christi edunt et *agendo et
patiando*. Omnes eorum *actiones* et internae et externae sunt
cultus diuinus, ad glorificationem summi Numinis vnice ten-
dens. Praestant hunc cultum tam immediate, quam media-
te. *Immediate* Deum et Seruatorem Iesum Christum colunt,
quando praecepta tabulae decalogi diuini prioris omni animo
studioque seruant, iisque sedulo obtemperant. Tunc enim
declarant publice, seruos se Dei esse veros, ad nutum ipsius
paratissimos. Lux eorum, in animis per Spiritum sanctum ac-
censa, apud homines lucet, vt recte ab ipsis facta videntes alii
collaudent Patrem eorum, qui in caelis est. Matth. V, 16.
Ita credentes animati omne consortium malorum prauum
penitus fugiunt, vt lucis sese gerentes filii, et approbantes,
quae sunt accepta Deo; tantumque abest, vt infructuosa te-
nebrarum opera participant, vt ea potius arguant. Eph. V,
10. 11. Cuncta faciunt absque murmurationibus, prauisque
cogitationibus, vt irreprehenfi integrique sint, inculpati Dei
filii, in medio prauu peruerfque generis hominum, quos
inter micant tamquam in mundo luminaria. Phil II, 14. 15.
Minime ergo infidelium socii fiunt iugales: nullum enim iusti-
tiae cum improbitate consortium, nulla luci communitas cum
tenebris, nulla Christo cum beliale concordia, nullum cre-
denti cum incredulo commercium, nulla Dei templo cum
deastris est conuenientia. Credentes viuientis Dei templum
sunt, quemadmodum Deus dixit: habitabo ac versabor apud
eos, eroque eorum Deus, et ipsi mihi populus erunt. Quapropter
exite

exite ex medio eorum, ac separamini, inquit Dominus, ne ve impurum tangite, et ego vos accipiam, vobisque Pater ero, et vos mihi eritis filii ac filiae, inquit Dominus omnipotens. 2 Cor. VI, 14-18. Pertinent huc praecipue, quod testes Iesu Christi, veritatibus diuinis constantissime addicti, earumque vere amantes, minime sint blandi erga eos, qui a recto tramite, quem verbum praescribit diuinum, pertinaciter ac morose aberrant, quique pestiferis opinionibus contaminati et corrupti sunt. Tantum enim abest, vt blanditiis et assentationibus gratiam eorum colligant, vt potius veritates agnitas contra eorum oppugnationes strenue atque animose defendant, errantes in rectam reducere viam allaborent, versantes autem in errore malitiose circa articulos fundamentales omni opere euitent, omneque cum ipsis commercium in rebus potissimum ad cultum diuinum spectantibus sedulo declinent. 1 Cor. X, 21. Tit. III, 10. 11. 1 Ioan. IV, 1. 2 Ioan. v. 10. 2 Tim. II, 21.

§. LXXX.

Mediate confessores Christi rebus operam dant diuinis, et mediatum, quaeque, tamquam Spiritu obliquati, in animo gerunt, palam significant; quando officiis erga semetipsos atque alios ita funguntur, vt sibi et ipsi renunciantes, honorem Dei promoueant, aliorumque salutem ardentissime quaerant. Non verbis tantum amorem suum aliis declarant, sed re ipsa potius quauis occasione ostendunt, se iustitiae studiosissimos esse, amorisque Spiritu ita agi, vt nihil magis habeant in votis, quam animum suum beneficium in aliorum commodum nullo non tempore ipso opere quam lubentissime declarare. Faciunt hoc propter Deum, in cuius conspectu semper ambulant, cuique omni sanctitate iustitiaque inseruiunt omnibus vitae diebus. Quemadmodum igitur tali modo sese erga Deum atque homines gerunt, vt optime sibi conscius sint: ita officiorum suorum nunquam immemores, coram omnibus, quibus in-

notefeunt, teftificantur, quantum difcrimen fit inter teftem Iefu Chrifti, veritates diuinas per totam vitam ipfo opere obfignantem, et inter hypocritam, pietatis et religionis fimulatorem, teftimonium Iefu Chrifti in fe non habentem, ideoque omnis euangelii lucis atque efficaciae expertem, aliud nempe in pectore gerentem claufum, aliud vero promptum in lingua. Cogitationes, fenfationes, propenfiones, actiones quoque et internae et externae in confefforibus Chrifti optime conueniunt et mirifice conſpirant ad laudem Dei altiffimi et aliorum hominum promouendam falutem et veram et aeternam. Chrifti enim diuina potentia, cuius acceperunt teftimonium, omnia ipsis ad vitam et pietatem collata funt, per eius cognitionem, qui eos ſua gloria et virtute vocauit. Ipſe Seruator eos eximiis maximisque donauit promiſſis, vt per ea diuinae participes facti ſint naturae, et mundanam cupiditatis corruptelam effugiant. Quare in hoc omni ſtudio incumbunt, adquirentes in fide ſua virtutem, in virtute ſcientiam, in ſcientia temperantiam, in temperantia patientiam, in patientia pietatem, in pietate fratrum amorem, in amore fraterno caritatem. Haec quum in ipsis inſint, atque abundant, non otioſos eos aut inertes efficiunt ad Domini ſui Iefu Chrifti cognitionem: ornant potius doctrinam Iefu Chrifti, cui vera adhaerent fide, conuictionemque internam per ſanctam produunt vitam. Cui vero ea, quae indicauit, non adſunt, caecus eſt, nec in ſalutem ſuam agnoſcit teftimonium de Iefu Chriſto, mundi Seruatore. 2 Petr. I, 4. ſeqq.

§. LXXXI.

nec non pa-
tiendo.

Non vita tantum, legi diuinae conformi, credentes teſtimonium de Iefu Chriſto obſignant; ſed etiam *paſſionibus et calamitatibus*, quae ipsis, Chriſtum imitantibus, nomenque eius actionibus ſanctis profitentibus, obueniunt. Qui-
cumque

cumque enim non fert calamitatem suam, et Christum sequitur, is Christo non est dignus. Matth. X, 38. c. XVI, 24. Marc. VIII, 34. Luc. IX, 23. Maxima vero molestia omnino est, quando cruciatus durissimos perferre coguntur testes Christi, et pro Seruatore suo extrema pati supplicia. Non omnes quidem Christo vere addicti ad martyrium vocantur cruentum, omnes tamen, quando vocantur, praesto sunt, pro veritate caelesti mortem oppetere et tormentis potius excruciiari summis, quam Iesum doctrinamque diuinam abnegare. Matth. X, 28. 38. 39. Pf. LXIII, 3. Act. XXI, 13. 2 Tim. I, 8. c. IV, 5. 6. 1 Petr. II, 19. 1 Cor. XIII, 2. Rom. V, 3. c. VIII, 18. Per martyrium credentes obfignant, 1) se de veritate religionis christianae plane *convictos esse*, ac lubentius mori et sanguine suo doctrinam caelestem confirmare, quam eandem, ex illuminatione Spiritus sancti agnitam, rursus abdicare velle; 2) se maiore ac vehementiore Iesum suum prosequi *amore*, quam vitam ipsam naturalem, quia in Christo vita fruuntur sempiterna in omnemque duratura aeternitatem; 3) se *veros Dei seruos atque Christi imitatores esse*, quumque Christus vitam suam pro ipsis posuerit, se nullos dubitare, propter Christum mortem subire cruentam, eique fideles ad mortem usque esse. Apoc. II, 10; 4) se denique per mortem omnesque cruciatus *nomen Iesu Christi celebrare*, certissimeque persuasos esse, se a Seruatore suo absque omni dubitatione in summam recipi gloriam, participesque post hanc vitam aerumnosissimam fieri aeterni gaudii caelestis. Consent itaque, ea, quae hoc tempore patienda sunt, nequaquam esse paria gloriae, qua sunt adficiendi. Rom. VIII, 18. Breuis enim leuisque eorum calamitas, incredibile dictu, quam sempiternam, quamque grauem ipsi gloriam pariat, non spectantibus ea, quae cernuntur, sed quae non cernuntur. Nam quae cernuntur, temporaria sunt; quae

quae vero non cernuntur, fempiterna. 2 Cor. IV, 17. 18. Illis enim, qui praeclarum certant certamen, cursum abfoluunt, fidemque ipfos inter cruciatus mortiferos feruant, iuftus iudex coronam iuftitiae, quam ipsis referuauit, reddet benigniffime die illa, qua fe Dominum beneficentiffimum fuorum manifeftabit, 2 Tim. IV, 8, et hoc modo, qui fimul cum Chrifto, et ob confeffionem diuini nominis, patiuntur, cum Chrifto fimul fient gloriofi. Rom. VIII, 17 *).

§. LXXXII.

Obfignatio
aëtina fpeciatim
confiderata.

Considerauimus hucusque, quomodo credentes veritates diuinas generatim obfignent: nunc demum vltimo loco breuiter addendum eft, *quid fpeciatim fit obfignatio veri ac veracis Dei*. Ioannes enim expreffis dicit verbis, quod recipientes teftimonium Chrifto obfignent, quod Deus verax fit, *οτι ο Θεος αληθής εστιν.*

§. LXXXIII.

*) Incredible dictum eft, quam libere, appofite, copiofe, conftanter, coram principibus, regibus, imperatoribus, callidisque fophiftis, religionis chriftianae veritatem adferuerint, viri, mulieres, fenes, iuuenes, pueri etiam innuptaeque puellae; quam animofe pro eadem diriffimas mortes fubierint, fub virgis, fub gladio, in rotis ac trochleis, in medijs flammis, in crateribus candentibus, abfciffa etiam nonnumquam lingua, quo illuftius foret miraculum, Chrifto confitentes laudantesque. Non omnes Chriftiani ad martyrium vocantur, omnes tamen, quando vocantur, praefto effe debent. Aliud eft animo deeffe martyrium, quod plurimis Chriftianis contingit; aliud eft animum deeffe martyrio, quod nulli Chriftiano decorum eft. Omnes obligat dictum Domini Apoc. II, 10: item Luc. XIV, 23. Sciendum tamen, quod, iuxta gyatiolam Numinis aeftimationem, fempet Deo mancipata deuotio in dicatis hominibus pro martyrio deputetur, vt PONTIANVS loquitur *in vita Cypriani*. Vid. HERMANNVS WITSIUS *in exercit. facr. in Symb. Apof. Exerc. XI. §. XXIX. p. m. 169, feq.*

§. LXXXIII.

Deus est *verus* in semetipso et extra se erga res crea- Deus est ve-
 tas. Datur itaque in Deo veritas et interna et externa. ritas.
 rus est Deus κατ' ἑω, quatenus est summum ens, omnia-
 que possidet, quae enti perfectissimo necessario inesse de-
 bent: qua notione a fictis et falsis ethnicorum diis distin-
 guitur. Ier. X, 10 *). 1 Theff. I, 9. Est quoque exemplar
 omnium rerum verarum, ideoque prima veritas, quoniam
 cognitio in Deo non tantum cum rebus ipsis perfecte con-
 venit, sed etiam res eatenus atque eo sensu verae dicun-
 tur, quatenus cum archetypo in mente diuina consentiunt,
 et ad veram illam in intellectu diuino ideam sunt confor-
 matae. Pf. XXV, 5. XXVI, 3. XL, II. Deus quoque κατ' ἑω
 verus est tam in operibus, quam in verbis. Praestat se ve-
 rum, quum in actionibus eius nihil sit ficti; vera pro-
 duxit entia, vera exercet iudicia, veram praestat liberatio-
 nem, vera per Christum facta est redemptio, vera edidit per
 Christum et seruos suos miracula, cet. Verus quoque est
 in promittendo, verus in praedicendo, verus in commi-
 nando, verus in consolando. Deut. XXXII, 4. Apoc. XV,
 3. c. XVI, 7. Ioan. XVII, 17. 2 Sam. VII, 28. Num.
 XXIII, 19. Hebr. VI, 18.

§. LXXXIV.

Veritas diuina, quae in verbis sese exserit, alias au- et verax.
 dit *veracitas*, quae certissima est conuenientia sermonum
 diuinorum cum intellectu ac voluntate Dei perfectissimi.

Hanc

*) Optime b. LUTHERVS verba Ier. X, 10. יהוה אלהים
 יהוה verit: *der Herr ist ein rechter Gott*, i. e. omnes
 Domino competunt perfectiones, quae enti summo conueni-
 re debent. Id quod de diis seu idolis gentilium minime dici
 potest. Conf. ABRAHAMI CALOVIJ *Syst. Loc. Theol. Part. II.*
Cap. VI. p. 311.

Hanc Deum manifestam praecipue reddidit in Filio suo, quem mundi redemptorem constituit ab omni aeternitate, in veteri testamento pollicitus est, statuto tempore in hunc mundum misit, per quem homines perditos redemit, in quo denique omnia bona salutaria cunctis hominibus offert, et credentibus vere donat. Haec subest causa, quare Christus, Mediator noster, non solum *ἡ ἀλήθεια* adpelletur; Ioan. XIV, 6; sed etiam *πλήρης ἀληθείας* describatur, Ioan. I, 14, immo *ἀλήθεια* per ipsum facta dicatur, Ioan. I, 17, et in ipso *ἀλήθειαν* esse adfirmetur. Eph. IV, 21. Omnes enim Dei promissiones in Christo sunt *τὸ ναὶ καὶ τὸ ἀμήν*. 2 Cor. I, 20: i. e. praestat Deus certissime, quae in Christo generi humano promisit. Rom. III, 4. Pl. XXXIII, 3. LXXXIX, 3. CXLVI, 6*).

§. LXXXV.

Fundamen-
tum obfigna-
tionis Dei
veri est fides.

Hance veritatem ac veracitatem Dei credentes obfignare dicuntur. Priusquam vero de hac obfignatione mentem nostram explicemus, ante omnia *fundamentum* eiusmodi actionis egregiae ac plane singularis considerandum venit. Superstruit vero in ipso loco Ioanneo obfignatio testimonii Iesu Christi receptioni. Quicumque enim testimonium Iesu Christi accipit, is demum obfignat, quod Deus sit *ἀληθής*. Absque receptione testimonii ergo nulla datur veritatis et veracitatis diuinae obfignatio. Testimonium autem recipere nihil aliud est, quam vere credere. Fides itaque et obfignatio indiuiduo cohaerent nexu. Fides est fons
et

*) Deus est veritas sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria. FVLGENT. L. I. ad Monim. In promissis Dei nulla falsitas, quia nulla in praestando difficultas. PROSPER in Sentent. Quod Deus omnipotens promittit, perficit ipse, nec proprium externis viribus implet opus. PHILO. Conf. IOANNIS GERHARDI Loc. Comm. Theol. Tom. I. p. m. 324.

et caussa, obſignatio vero effectus, certiffime ex fide emanans. Quare Ioannes 1 ep. V, 10, claris adferit verbis: Qui Deo non credit, mendacem facit eum, quod testimonio fidem non habet, quod dixit Deus de Filio suo. Ob absentiam fidei improbus nullus idoneus veritatis diuinæ testis esse potest, quin immo ex animo sceptico circa testimonium de Christo, a Deo veracissimo prolatum, fluctuat, illudque in dubium vocare, tandem id aperte, saltem adfectu suo serio negare, et ita Deum, ab omni mendaciolongissime remotum, *Pseudomartyres* arguere conatur.

§. LXXXVI.

Vt autem clarius constet, quid fides ad obſignandam Dei adferat veritatem, omni attentione ponderandæ sunt locutiones biblicæ, quæ nos docent, quod is, qui Dei Filio fidem habet, in se Dei testimonium habeat, quodque, qui Filium habet, vitam habeat æternam. 1 Ioan. V, 10. 12. Habent credentes testimonium Dei in semetipsis, dum modo supernaturali de veritate religionis christianæ conuicti sunt. Quæ diuina plerophoria cum diuina conuictione de sua ipsorum salute arctissime coniuncta est. Quare et vita æterna in hoc seculo iamiam frui dicuntur, quoniam in Christi possessione ac communione prægustum futuræ gloriæ sentiunt, et bonorum participes facti sunt cælestium, numquam auferendorum, sed æternum potius duraturorum. Quomodo vero ita sese res habeat, nonne certum, firmum et constans de eo, quod habent, quod sentiunt, quod gustant, perhibere possunt testimonium credentes? Sane, quod audierunt, quod viderunt oculis mentis, a Spiritu sancto illuminatis, et fidei veræ manibus tetigerunt, immo acceperunt, et in animis suis possident, id et aliis, tamquam testes, omni exceptione maiores, certo certius adnunciare possunt. 1 Ioan. I, 1. 2.

§. LXXXVII.

Accedit denique ad fundamentum obſignationis veritatis mente nota et veracitatis Dei rite constituendum, quod Ioannes 1 ep. V, præditi sunt, cognoscunt

verum et
ſunt in vero

20, de ſemetipſo atque omnibus fidelibus pronunciet: Scimus, Dei Filium veniſſe, et nos eo ingenio donaſſe, vt verum cognoſcamus Deum: et ſumus in vero, in eius Filio, Ieſu Chriſto. Is verus eſt Deus, aeternaque vita. *Tria* hic occurrunt *momenta*, quae ad fundamentum obſignationis veri Dei commode referri poſſunt. I. Chriſtus, veniens in hunc mundum, dedit credentibus in nomen ipſius, *διάνοιαν*. Ex Deo enim geniti *nouam* acceperunt *indolem*, diuinisque viribus inſtructi ſunt atque exornati, vt intellectum habeant illuminatum, et voluntatem ad Dei praecepta ſeruanda aptiſſimam paratiſſimamque. Vera non ſolum fide adprehendunt Ieſum Chriſtum, et in vnionem et communionem cum ipſo tranſeunt, bonaque euangelii ſibi adplicant atque iisdem in veram ſuam fruuntur ſalutem; ſed dotibus etiam gratiae diuinae inhabitantis donati diuinisque charismatis vncti, in omnibus ſuis actionibus per totam vitam luculenter demonſtrant, legem Dei inſcriptam eſſe ipſorum mentibus; adeoque et animis et verbis et factis teſtificantur, ſe non amplius eſſe ἐν τῷ πονηρῷ, ſed, tamquam ex Deo natos, diuinaeque naturae participes, non prauis propenſionibus atque inordinatis cupiditatibus amplius inferuire, ſed collatis viribus ita vti ſpiritualibus, vt ſemetipſos obſeruent, omnemque curam ac fidelitatem adhibeant in praeſtandis ſingulis chriſtianismi officiis, ne a diabolo, nec a peccato reſiduo, nec ab improbis hominibus a recto abducantur tramite, in verbo Dei praecripto, neque in tranſverſum agantur; quod omnino nouae indoli ac qualitati, quam ex regeneratione et renouatione habent, minime conueniret. II. Cognoscunt credentes τὸν ἀληθινόν, et ex agnitione τῆ ἀληθινῆ ſequitur confeſſio atque obſignatio eiusdem. Opponitur ὁ ἀληθινὸς τῷ πονηρῷ v. 19, et τοῖς εἰδώλοις v. 21. Diabolus omnis mendacii et labis pater eſt: Ioan. VIII, 44: Deus autem ſons et ſcaturigo omnis veritatis, ſanctitatis et felicitatis. Idola ſunt dii fictitii, inanem prae ſe ferentes ſpeciem

em religioſe colendam, ſine veritate; iſtis enim non ineſt, quod ſummo Numini adorando ineſſe debet: Deus autem eſt verus ac veraciſſimus, immo ipſa veritas, ipſi quoniam omnes conueniunt perfectiones et internae et externae, quae enti ſummo neceſſario conuenire debent. Hunc ἀληθινὸν credentes agnoſcunt. Mentem ad cognoscendum a Chriſto acceperunt, in quo Deus verus ſeſe non ſolum manifeſtauit, et perfectiones ſuas ſummas nobis reuelauit, ſed per quem etiam aditus ad Deum nobis apertus eſt, vt fide ſalutari Deum noſtrum adprehendamus, amore eiudem in Mediatore ſuauiſſimo fruamur et ex Spiritu Chriſti impulſu ad Dei nutum ſedulo ambulemus. Intelligitur itaque cognitio Dei veri, quae ex redemptione Chriſti, in hunc mundum ad ſalutem noſtram miſſi, et ex vnctione Spiritus ſancti, 1 Ioan. II, 20, profluit, quaeque in regenerationis et renouationis ordine obtinetur, et voluntatem ad quotidianum virtutis ſtudium mouet ac trahit, vt et agnoſcentes Deum verum veritati et ſinceritati omni adiecti ſint animo, eiudemque ſtudioſiſſimi. III. Sunt denique credentes ἐν τῷ ἀληθινῷ, qui eſt Filius τῆ ἀληθινῆς, et ſimul cum Patre verus Deus et vita aeterna. Ieſus Chriſtus, cuius teſtimonium fideles acceperunt, eosdem in ſuam recepit vnionem, vt in eo, tamquam centro et elemento ſuo, vnice requieſcant, bona caeleſtia poſſideant, et in ipſo ad mortem vſque perfeuerent. Deum Θεὸν ὁραῖος ſe ſuis praebet verum, vt, quae a ſummo bono exſpectare poſſunt ſalutaria, re ipſa habeant, quibus ſatiari poteſt deſiderium eorumdem infinitum. Vitam ipſis adquiſiuit ſpiritualem et aeternam; habent per fidem vitam in ipſo, quin immo ipſe eſt eorum vita et quidem aeterna, ex quo ſalus omnis generis et in hoc et in futuro ſeculo oritur, in cuius communionem vere ſunt beati, cuiusque robore ſuſtulti diuino ad gloriae regnum conſtanter tendunt, omnia impedimenta remouent, et ab hoſtibus ſuis victoriam ſemper reportant; cuius denique gratia haereditas

des Dei post hanc vitam sine dubio euadent, gaudiique sempiterni coram throno Dei compotes reddentur.

§. LXXXVIII.

Sunt itaque
testes scien-
tes.

Hæc sunt potissimum momenta, quæ obfignantes Dei veritatem et veracitatem optime sciunt, quæque fundamentum constituunt testificationis de Deo vero: Sciunt, se *diavola*, noua indole, a Deo donatos esse; sciunt, se Deum salutariter agnoscere, et quidem præcipue, quatenus est *ὁ ἀληθινός*; sciunt quoque, se in Iesu Christo, *Θεῷ ἀληθινῷ καὶ ζωῆ αἰωνία*, vere esse. Sciunt autem hæc omnia ex gratia Spiritus Christi illuminante, regenerante et renouante. Sciunt ex experientia spirituali, operationes supernaturales motusque sanctos in se sentientes. Sciunt cum adfectu et effectu, tranquillitate animi gaudentes, fructusque fidei ferentes. Sciunt quoque cum plerophoria et interna animi conuictione. Nunc tandem obfignare et confiteri queunt, Deum esse verum atque veracem. Quod enim sciunt, loquuntur, et quod viderunt atque experti sunt, testantur. Ioan. III, II *).

§. LXXXIX.

*) Ὅσοι λόγους πνευματικῆς γένεσός τε καὶ πέρας ἐκτός Φθέργονται, τῆτες εἰκέναι Φημὶ ἀνθρώπων ἔτερος ἀρα μεσημβρίας ἀκριβῆς ἰσαμένης πεδίον ἑρημόν τι καὶ ἀνύδρον διόντι· εἶτα ὑπὸ πολλῆς καὶ φλογώδους τῆς δίψης κατὰ νῦν αὐτῶ ὑπογράφοντι πηγὴν τινὰ ψυχραὴν ἐγγύς ἕσαν γλυκὴ τε καὶ διεδὸς ὕδαρ ἔχουσαν, καὶ αὐτῆ ἄθενός εἰργοντος ἀπολαύοντι κατὰ κόρον ἢ ἀνθρώπων μέλιτος μὲν ἑδὲ βραχὺ γευσάμενα, ἑτέροις δὲ ὅπως ἔχει γλυκότητος πειραμένω διασαφῆν· τοῖστοι γὰρ ἀληθείας, ὅσοι μὴ ἔργω καὶ πληροφωρία τῇ εαυτῶν τὰ περὶ τελειότητος τε καὶ ἀγιασμοῦ, καὶ ἀπαθείας παραλαβόντες ἑτέροις εἰσηγῆσθαι βέλονται· καὶ γὰρ εἰ δὴ Θεός μικρῶν τινῶ τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων λαβεῖν αἰσθησῶν, εἰσονται πάντως, ὅτι μὴ κατὰ τὴν εἰκέναν εἰσηγησῶν, ἀλλὰ πολλὰ διαφέροντι τὰ τῆς ἀληθείας ἔχει καὶ τῶν προσομμάτων. Quicumque de spirituali doctrina sine gustu et experientia disputant; eos aio ego esse similes

§. LXXXIX.

Duplici autem respectu credentes testimonium edunt, Obsignatio
Dei veri et
veracis.
 ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν. Obsignant nimirum et confitentur,
 1) Deum esse verum, 2) Deum esse veracem. Vtrumque enim
 significatum vox ἀληθὴς facile admittit *).

§. XC.

I. Confirmant Dei veritatem, 1) quum testimonium Iesu Chri
 sti recipientes in lumine diuino agnoscunt, decretum Dei de missi- Quomodo
veritas Dei
obsignetur?
1) Deus in se
ipso verus
est.
 one Filii in mundum atque eiusdem executionem per Sponsorem
 consummatum conuenire cum essentia atque attributis Dei altissi-
 mi ac omni sufficientissimi, Deumque in Redemptore nostro se mani-
 festasse tamquam vere infinitum, vere sanctum, vere iustum, vere
 sapientem, vere benignum, vere Φιλάνθρωπον, omnesque in eo
 deprehendi perfectiones vere summas, quae Iehouae seu enti
 entium inesse debent, nec non in eo, tamquam vere summum
 bono,

*similes homini, per aestatem, meridie calidissimo existente, per
 campum desertum aridumque transeunti, atque in siti, qua multa
 et flagrantissima torquetur, animo sibi fontem fingenti gelidum
 proxime fluentem, aquam dulcem et crystallinam habentem, et ea
 se ad satietatem usque, nullo prohibente, probat. Atque homini,
 qui, quum mel omnino nunquam gustarit, tamen aliis declarare
 conatur, quanta sit eius suauitas. Tales profectio sunt, quicun-
 que re ipsa et intimo in seipsis experimento eorum, quae ad perfe-
 ctionem, sanctificationem, et perturbationum abolitionem pertinent,
 non ante praeparati, alios de his docere disserendo volunt. Et-
 enim, si dederit his Deus, ut vel exiguum aliquem horum, quae
 inexperti praedicant, sensum percipiant, tunc demum clave intel-
 ligent, veritates et ipsas res non secundum eorum expositionem,
 sed multo aliter sese habere. Ita MACARIUS optime de funda-
 mento testificationis loquitur, experientiamque ad hoc opus ar-
 dum requirit spiritualem in Libro de Eleuatione Mentis, Cap.
 XIII, p. m. 131.*

*) Vid. CHRISTIANI STOCKII Clavis linguae sanctae N. T.
 p. m. 71. seqq.

bono, quatenus se in Christo peccatoribus in salutem eorumdem reuelauit, salutem nostram vnice et vere inueniri. Hoc modo verus Deus a diis falsis discernitur, qui animum nostrum, ob varia mala, ex peccatis in nos redundantia, inquietum, anxium et perturbatum, minime tranquillum et sedatum reddere possunt, 2 Chron. XV, 3. Ierem. X, 10. 14. 1 Theff. I, 9. 1 Ioan. V, 20. 21. In Christo tantum, qui ἀλήθεια est, et per quem ἀλήθεια facta est, Ioan. XIV, 6. c. I, 18, Deum agnoscimus ἀληθινόν, talisque cognitio vita est aeterna, mediumque vnicum ad vitam aeternam perueniendi. Ioan. XVII, 3. Admirantur hanc ob causam fide in Christum praediti τὸ βάπτισμα πλῆρες καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, quod in redemptione, per Christum facta, reperitur, Rom. XI, 33, nec non celebrant nomen ipsius altissimum. Ita enim in Christo Deum suum experiuntur, vt in vnione ac communione cum eo, tamquam ente vere infinito, desiderium animi immortalis infinitum vere satiatur ac tranquilletur. Pf. LXIII, 2. 3.

§. XCI.

2) est archetypum omnium rerum verarum.

2) Intuentur porro Deum in Christo tamquam *primam, summam ac maximam veritatem*, immo tamquam *archetypum* immutabile atque exemplar rerum verarum omnium, quae sunt extra ipsum. Namque omnis rerum veritas fuit in intellectu diuino ab aeterno, quae non a rebus ipsis in Deo producta, sed ipsa est rerum causa, et ab ea pendent omnes aliae veritates, ipsaque est norma omnis veritatis. Hinc credentes veritatis manifestationem a Deo, qui ipse summa veritas, fonsque et origo veritatis cunctae est, sibi expetunt, Davidis exemplum imitantes, tali modo summum precantis Numen: mitte lucem tuam et veritatem tuam; ipsae ducant me! Pf. XLIII, 3. Sciunt quoque vera in Christum fide praediti, veritatem Dei hominum infidelitate non impediri, hominum perfidia non euerti, nec hominum mendacio destrui: quare ex intima animi persuasione cum Paulo obfignant, infidorum infide-

infidelitatem Domini fidem seu veritatem non reddere inanem, Rom. III, 3, 4, fidumque Deum manere, ac seipsum negare non posse, si etiam nos infidi simus. 2 Tim. II, 13. Et quemadmodum Christus dixit, verum esse Deum, qui illum miserit in mundum, quemque Iudaei non agnoscerent: Ioan. VII, 28. 29: ita de veritate diuina credentes diuinitus conuicti cum animi *πληροφορία* benignitates Ichouae in aeternum canunt, in omnes generationes notam faciunt veritatem diuinam ore suo: statuunt namque firmissime, fore, vt in aeternum benignitas Dei aedificetur, Deusque in caelis ipsis stabiliat veritatem suam. Pl. LXXXIX, 2, 3. Quare Deo eiusque imperio semet vnice committunt, Pl. XXXIII, 6, omnemque in eo spem suam collocant, certissime persuasi, Deum secundum veritatem suam ita ipsos propter Christum absque omni dubio ducturum, rectorum ac gubernaturum esse, quemadmodum ab aeterno decreuerit, et glorificatio nominis sui requirat, nec non salus ipsorum vera atque aeterna promoueri possit. 1 Cor. I, 8. 9. c. X, 13. In silentio et spe expectant quoque in omnibus aduersis auxilium Domini sui, cuius in libro ab omni aeternitate totius vitae ipsorum curriculum scriptum est, Pl. CXXXIX, 16, nec non experientia sua quotidiana confirmant, beatum esse, cui auxilio est Deus Iacobi, cuius expectatio est in Ichoua, Deo suo; qui fecit caelos et terram, mare, et quidquid est in eis, quique seruat veritatem et fidem in aeternum. Pl. CXLVI, 5. 6. Conf. Pl. LXXXIX, 34. 35.

§. XCH.

3) Supernaturali efficacia edocti testantur denique de veritate Dei credentes in Christum, *tum opera diuina essentialia interna, tum opera diuina personalia esse verissima.* Opera Dei essentialia sunt *decreta diuina.* Ea quidem sunt *ἀνεξεργαστα*, inscrutabilia, Rom. XI, 33: Iesus Christus autem, vnigenitus ille Dei Filius, qui est in sinu Patris, ille nobis ea exposuit, quantum quidem eorum cognitio ad salutem nostram spectat.

Ioan.

Ioan. I, 18. Recipientes ergo testimonium Christi, veritatem decretorum Dei, quae ab omni aeternitate in commodum hominum perditorum in Deo fuerunt, submisso animo confiderant, exsequutionem eorundem in Christo pie animaduertunt, Deumque, qui solus habet immortalitatem, lucemque inhabitat inaccessam, quem vidit nemo hominum, neque videre potest, ex intimo animi adfectu celebrant ac glorificant, quod in Christo nobis sese dederit manifestum. 1 Tim. VI, 16. Vera esse Dei decreta, Deumque veritatem esse in se ipso, consentitur. Sed quum maximam partem consilia ac decreta diuina infinita incognita maneant, nec ab intellectu finito penitus introspecti possint: acquiescunt fideles in effectis per Christum eiusque Spiritum reuelatis, maioremque eorundem cognitionem expectant in futuro seculo; veram, sanctamque, ac iustam eorum exsequutionem, eorumque effectus inculpato omnisque labis expertes declarantes. Quapropter cum Mose exclamant, nomen Iehouae praedicantes ac magnitudinem summam Deo tribuentes: Opus Dei est perfectum, omnes enim viae illius sunt ius; Deus fortis verus ac fidelis, et expertus iniquitatis, iustus et rectus est. Deuter. XXXII, 3. 4. Opera diuina *personalia* nobis quidem sunt incomprehensa, eorumque inuestigatio plenaria ab ente finito expectari non potest: attamen ex oeconomia gratiae diuina lux accenditur credentibus clarior, viaque ipsis panditur, vt summa animi veneratione Deum trium adorent, certioresque reddantur, Patrem vere genuisse Filium, Filium vere natum esse ex Patre, ac Spiritum sanctum per aeternam spirationem procedere atque spirari a Patre et Filio. Colunt enim Patrem in Filio per Spiritum sanctum. Credentes in Filium, credunt in Patrem per Spiritum sanctum. Colaudant ac celebrant Deum trium, cum Seraphim clamantes: sanctus est Pater, sanctus est Filius, sanctus est Spiritus

ritus sanctus, Iehoua exercituum; nec non optantes, vt tota terra impleatur gloria Dei triunius. Ies. VI, 3.

§. XCIII.

II. Obſignant etiam credentes *veracitatem Dei*, quam extra ſe erga omnes res creatas, et praecipue erga homines demonſtrat in operibus externis atque in verbis ſuis. Opera Dei externa partim ad regnum naturae, partim ad regnum gratiae, partim ad regnum gloriae ſpectant. Omnia Dei opera vera ſunt, vereque Deus exſequitur, quidquid et quomodo decreuit. Credentes nihil fucati, nihil ſimulati, nihil ficti in iis animaduertunt. Quare obſignando veracitatem Dei conſtitentur: Magna et mirabilia ſunt opera tua, Domine, Deus omnipotens; iuſtae et verae ſunt viae tuae, rex ſanctorum; vera ſunt et iuſta iudicia tua. Apoc. XV, 3. c. XVI, 7. Quumque veracitas diuina vbique conſpicua ſit contemplantibus opera ſummi Numinis: credentes, Deum in Chriſto tamquam Patrem ſuum indulgentiſſimum, ac Dominum ſuum glorioliſſimum venerantes, in omnibus rebus creatis veſtigia gloriae eiusdem deprehendunt maniſeſtiſſima, indiciaque certiſſima, maniſeſtantia ſummam veritatem ac veracitatem diuinam. Celebrant enim caeli mirabile opus Iehouae, ac veracitatem eiusdem in congregatione ſanctorum: in caelis eſt benignitas Iehouae, et veracitas eius vsque ad ſuperiores nubes; immo veracitas Deum quaſi circumueſtit, i. e. vndeque Deus exornatur veracitate, et vbique adparent documenta fidei et veritatis ipſius. Pf. LXXXIX, 6. XXXVI, 6. LXXXIX, 9. Quam ob cauſam Deum ſalutariter agnoſcentes non poſſunt non ex Spiritu ſancti impulſu nomen eius *ἐν ὀνόματι Θεοῦ* adorare, oreque et vita ſancta idem celebrare, atque in eius gloriam conſiteri, opera manuum eius eſſe veritatis, Pf. CXI, 7, nihil falſi, nihil vani in iisdem reperiri, ac re vera id eſſe, quod videtur eſſe, adeoque omni modo diſtinguenda ab operibus diaboli,

Veracitatis
Dei in operi-
bus externis
obſignatio.

boli, eique addictorum, qui signa et prodigia mendacia edunt. 2 Theff. II, 9.

§. XCIV.

Obfignatio
operum gra-
tiae.

Inprimis autem obfignant credentes *opera diuina in regno gratiae*, quorum veritatem in animis fuis experti sunt, et adhuc experiuntur. Vere ad Christum vocati sunt; vere illuminati; vera gaudent fide; iustitia Christi vere ipsis est imputata; vere remissa sunt ipsis omnia peccata, ita, vt amplius propter Christum ipsis vere non imputentur; pace cum Deo ac tranquillitate animi vere fruuntur; Spiritus sanctus vere inhabitat in animis eorum, cuius ductum atque impulsum vere sentiunt; nouas vires ad sanctimoniam vitae vere acceperunt; Dei imago vere restaurata est in ipsis: hinc fit, vt Deum suum vere ament; in viis Domini vere ambulent, et in dies incrementa in vita sancta vere capiant. Immo gratiae diuinae efficacissimae fide praediti locum in se vere relinquentes, in calamitatibus solamen diuinum vere habent, prouidentiam Dei specialissimam vere experiuntur, influxum diuinum gratiosum vere sentiunt, cet. Quid inde? Certissime sunt persuasi, se ex Deo natos esse; Deo adhaerent, Deo se tradunt et commendant; celebrant ac laudant Deum; adnunciant quoque aliis, quam bonum habeant Deum, quamque bonum sit celebrare Iehouam, et psallere nomini Dei excelsi, et quam dulce sit, enarrare vnoquoque mane benignitatem, et veracitatem ipsius quibusque noctibus. Pf. XCII, 2. 3. Certiores quoque sunt redditi atque spe firmissima praediti, Deum opus suum in ipsis in regno gloriae vere consummaturum esse, eosque ab omni malo tandem vere liberaturum, atque omni caelestium bonorum vbertate vere impertiturum. Haec est confessio, confirmatio obfignatio credentium vera. Habet Deus opus suum in ipsis vere. Vere sunt opus Dei. Eph. II, 20. A
morte

morte spirituali ad vitam spiritualem vere transferunt. Vere sunt conuersi. Diuinae naturae vere participes facti sunt. Deum vere colunt. cet. Omnia haec debent Seruatori suo, cuius testimonium receperunt. Quare in Christo opera Dei vera celebrant, omnemque ipsi gloriam et animo et ore et tota vita tribuunt, ac nihil magis in votis habent, quam vt omnes homines verum Deum vere agnoscant, nomenque ipsius ab omnibus in terris omnibus vere celebretur. Pf. CXLVIII.

§. XCV.

Tandem Deus *in verbis suis* veracitatem summam exhibet, quam testimonium Christi recipientes multis modis obsignant et testificantur *). Verba Dei conueniunt cum voluntate Entis perfectissimi, declarantque, quid Deus secundum veritatem suam essentialem velit aut nolit. Manifestatio haec partim in lege, partim in euangelio facta est.

Obsignatio
verborum
diuinorum.

X 2

*) Fidei obsignatio non pendet ex aliquo, quod in nobis sit. Ita enim semper incerta nutaret et dubia fluctuaret: sed fundamentum habet in veritate Dei, et hoc obsignat Deum veracem esse, qui se ipsum negare non potest, non absolute tantum et in genere, sed quod Deus in iis, quae in Filio et per Filium loquitur et promittit, verax sit, quod scilicet ea, quae in Filio promittit, certe praestet et praestare velit, quicquid contra obiciant diabolus, mundus, caro et ipsa denique etiam experientia. Quam certa enim et firma est Dei veritas; tam infallibilis etiam est salutis nostrae fiducia. Mutuo enim sibi correspondent veritas Dei et obsignatio fidei. Et notetur: qui Filio non credit, etiam in genere cogitet, Deum esse veracem; tamen mendacem ipsum facit: 1 Ioan. V, 10: quia in Filio et per Filium loquitur nobis Deus. Haec sententia de obsignatione dulcissimam praebet doctrinam de verae fidei certitudine contra mortiferum dogma pontificiorum de dubitatione. CHEMNITIS *in Ioan. III, 33.*

est. Præcipit Deus, tanquam summus imperans, ac mandat, obedientiamque a nobis postulat et intensuam et extentivam, viresque ad exsequendum ea, quae praescribit, nobis in prima creatione nostra indidit sufficientes: comminatur quoque refractariis poenas iustissimas et in hoc et in futuro seculo. Promittit Deus obedientibus moremque ipsi gerentibus quacuis fausta, quibus eos per totam vitam et in omnem cumulat aeternitatem. Quum vero ex hominum culpa foedus legale irritum sit factum, ita, ut summus legislator ob peruersitatem, caecitatem et malitiam lapsorum finem suum ultimum, qui ad salutem hominum directus est, adsequi haud possit; quum viribus ad parendum creatori suo necessariis privati ac destituti sint: ingenti stupendaque per motus est summum Numen bonitate ac φιλευδωπλῆς, ut nouum cum hominibus perditis pactum inire decreuerit, quod gratiae ac misericordiae diuinæ est plenissimum. Filium nempe vnicum destinavit, promisit, ac dedit sponso- rem, redemptorem ac seruatorem, ob eumque omnibus credentibus in nomen eius vitam pollicitus est aeternam. Promissa haec mere euangelica fideles ex Spiritus sancti illuminatione salutariter cognoscunt, ac testimonia promissionum euangelicarum in se recipiunt, immo sentiunt atque experiuntur in se quacuis bona, laeta, iucunda, in communione cum Christo per euangelium ipsis oblata ac donata: quapropter testes sunt fide digni atque omni exceptione maiores; quippe ex sua experientia testimonium firmum rei que ipsi omni ex parte conuenientissimum edere possunt, doctrinam Iehouae integram esse, resistentem animam; testimonium Iehouae verax esse, sapientiam adferens imperito; mandata Iehouae recta esse, lactificantia animum; praeceptum Iehouae purum esse, illustrans oculos; reuerentiam Iehouae mundam esse, consis-

fistentem in sempiternum ; iudicia Iehouae ipsam esse veritatem, pariterque iusta. Pf. XIX, 8. 9.

§. XCVI.

Quemadmodum vero credentes generatim testifican- Obsignatio euangelii.
tur, verbum Domini esse veracitatem, Ioan. VIII, 40. XVII, 17, dictaque Iehouae pura esse, ab omni mendacio, simulatione et dissimulatione remotissima ; Pf. XII, 7 ; ita speciatim praecipue obsignant confirmantque *promissa euangelica*. Ex conuictione enim supernaturali interna testantur, 1) Iesum verum esse Messiam, omniaque vaticinia veteris testamenti in eo esse impleta ; Ioan. I, 14. 17 ; 2) eum obedientia sua actiua et passiuua Deum nobis reddidisse conciliatum, nosque a peccatorum culpa, poena ac dominio liberauisse ; 2 Cor. V, 19 ; 3) in eo vnicò veram hominum inueniri salutem, animique tranquillitatem ; Act. IV, 12 ; 4) eum omnes peccatores, qui contrito sunt animo ad eumque vera fiducia se conuertunt, summo amplecti fauore, veramque ipsis impertire felicitatem ; Ioan. VI, 37. 44 ; 5) vitam aeternam eredentes in Christo vere adipisci, eosdemque bonis caelestibus cum maxima animi voluptate frui ; Ioan. III, 36. Eph. I, 3. Pf. XXXVI, 8. 9. 10 ; 6) robur spirituale fidelibus inesse, vt in Christo sanctè viuere possint ; Col. II, 6. 7 ; 7) Deum omne, quod promisit, certissime in commodum suorum propter Christum praestare ; 1 Sam. XV, 29. Pf. LXXXIX, 34. 35 ; 8) solamen diuinum in aduersis, auxiliumque diuinum in calamitatibus iis non deesse, qui Deo confidunt ; Pf. CXIX, 76. 1 Cor. X, 13 ; 9) Deum numquam deserere ipsi vera adhaerentes fide, sed potius in statu gratiae ad vitae finem conferuare ; Pf. XL, 12. Sap. III, 9. 1 Petr. I, 5. 6 ; 10) Deum exaudire preces in nomine Christi factas, eumque respondere credentibus eum ipso

ipfo colloquentibus ; Ioan. XVI, 23. Matth. VI, 7. 8 ; 11) Deum confirmare fuos vsque ad finem inculpato in diem, Domini noſtri Ieſu Chriſti, fidelemque eſſe Deum, per quem vocati ſunt in communionem Filii ipſius, Domini noſtri Ieſu Chriſti ; 1 Cor. I, 8. 9 ; 12) ſpem fidelium fundatam eſſe, firmam ac viuam, complementumque ſalutis eorum poſt hanc vitam certiffime euenturum, confeſſionem ideo ſpei non eſſe vacillantem, fidelemque eſſe Deum, qui promiſit ; Hebr. X, 23. 1 Petr. IV, 19 ; 13) Deum tandem fuos aduerſus impioſ defendere, ala ſua eoſ protegere, quum ſub alas ipſius ſe recipiant ; immo clypeum et parmam eorum eſſe veracitatem ſeu fidelitatem Dei. Pf. XCI, 4. LXX, 23.

§. XCVII.

Finis obſignationis.

Ita fideles, Spiritu ſancto obſignati, obſignant, Deum eſſe verum. Confeſſio eorumdem ex animo credente Chriſtumque amante oritur, nec non ex impulſu Spiritus veritatis. Via in ipſis eſt de ſalute in Chriſto cognitio, quae voluntatem mouet, vt ſalute in Chriſto vere fruantur, vitamque degant praecripto diuino conformem. Finem ergo vltimum obſignationis paſſiuae et actiuae conſequentur. Sunt feliciffimi hominum, quibus per omne tempus hoc vnicum maximopere vehementiffimeque curae eſt cordique, vt Deus in Chriſto per Spiritum ſanctum glorificetur.

RESPON-

RESPONDENTI
AESTVMATISSIMO ET DOCTISSIMO

Χάρων, ἔλεος, ἐιρήνην

ADPREGATVR

P R A E S E S.

Praeter opinionem meam euenit, vt longior fuerim in disputando argumento de *obsignatione Christi et credentium*, quam sub initium proposueram. Namque copiosorem atque vberiorum deprehendi in ipsa meditatione hanc doctrinam, quam vt in breuem summam contrahere, atque oratione amputata et circumcisa potiora rerum momenta strictim colligere potuissem. Siquidem vnumquodque argumentum, de quo exposui, ita est comparatum, vt libellum requireret, si omnia, quae dici possent, proponere in animum quis induceret. Quare et doctissimum D'OUTREIN ingens volumen de *obsignatione credentium* sermone belgico conscripisse audio, quod vero inspicere mihi non licuit. Quum itaque grauioris rei conditio postularet, vt fusius et vberius disputarem, nec mihi animus esset, dissertationis academicae limites excedere, sed potius diuidere statuisssem tractatum, et repetitis vicibus cathedram ascendere disputatoriam: pergratum ac perquam acceptum mihi fuit, quod comitem TE, AMICE DILECTISSIME, nactus sum, quodque lubens promisisti, veritates de *obsignatione credentium aeterna* strenue propugnare et defendere. Nullus quoque dubito, TE talem in disputando certissime futurum, qualem TE iam dudum cognitum habuerim: quin de exitu certaminis academici atque eruditii felice TRIBIQUE exoptatissimo, cum magna animi confidentia diuino eumque auguror; assiduitatis TVAE in studiis et morum TVORUM integritatis haud immemor. Instruatum enim TE reperio ab omni scientiarum genere, quibus studiosa iuuentus impertiri solet: tempusque scholasticum pariter ac academicum TE perbene collocasse, cum voluptate animaduerto. Testes diligentiae TVAE sunt Praeceptores, quibus olim in schola latina orphanotrophei Halensis per lustrum vsus es. Testes quoque habes in alma Fridericana Professores et Doctores celeberrimos, FRANCKIVM nempe, MICHAELIS, BAVMGARTENIVM, CALLENERGIVM, KNAPPIUM, FREYLINGHVSIVM, STIEBRITZIVM, WEBERVM, quos viros honoris causa nomino, quorum *lectionibus paracneticis, exegeticis, dogmaticis, moralibus, hermeneuticis, polemisticis, historicis, philologicis, disputatoriis, logicis, metaphysicis, iuris naturalis, et mathematicis*, per trium annorum et semestris spatia sedulus interfuisti: nec ego non TE in *secolis meis symboliis, asceticis atque homileticis* auditorem habui attentum atque industrium. Ita bene praeparatus solideque institutus non nisi victor bellum eruditum cum laude finire poteris. Gratulor itaque TRIBI ex animo specimen eruditionis TVAE publice

publice edendum; et quaeris fausta ex Christo, salutis fonte, TIBI adprecor; quo tandem confessor veritatis diuinae euadas ex victione atque oblatione Spiritus sancti et fidelis et prudens. Ita fiet, vt ecclesiae salutem vere promouere, PARENTI TVO VENERANDO, *Fauori meo singulariter colendo*, solatio, TUIS que ornamento ac decori esse, nec non iis, qui TE amant, TIBI que fauent, maximam voluptatem creare queas. Vale. Halae in Academia Fridericiana Regia, d. III. April. MDCCLIV.

MONSIEUR,

Le droit d'ancienneté, qui me paroît pour le moins aussi important dans une ferme amitié, que celui d'un Pair ou Duc de France aux Sessions et aux Ceremonies publiques, me donne ici un Privilège tout particulier de Vous témoigner publiquement, combien je Vous estime. Le mérite, que je Vous trouue depuis de longues années, m'oblige à me croire très honoré d'un ami si docte et si vertueux et qui me juge digne d'un debat des vérités les plus importantes. Sachés, *Monsieur*, que Vous ne pouviés mieux choisir. Je sai, combien Vous possédés de penetrations; je connois de longue main les interets, que Vous prenés à l'accroissement du vrai et de la véritable connoissance du bonheur suprême. Ces mêmes vûes me rendent Votre aduersaire. Vous me faites le desir, non dans le dessein de triompher vainement, mais d'éclaircir plutôt des points importants de la science, que nous professons. La verité n'est voilée, que parmi les mortels. C'est à eux de tirer le voile moiennant les lumieres, qu'il lui plaira de leur inspirer. Considerons en ami ce voile mystereux, tachons d'en percer l'obscurité à force de contemplations, de recherches, et même d'oppositions. C'est le moien, d'y voir clair. Mais ne nous contentons pas aussi de cette occasion solennelle pour approfondir le peu de verités, auxquelles nous reduit et le tems et l'usage. Continuons, je vous conjure publiquement, cette ardeur sincere, pour tout ce, qui s'appelle connoissance et vertu. Ne cessons jamais, de nous y attacher, de la suivre pas à pas jusques dans les tenebres du Vrai. Soïons Amis pour ce grand dessein. Aimons nous pour meriter ces lumieres sublimes, attachées à la recherche serieuse de la vraie beauté de l'ame. Aimons même la verité, pour nous aimer plus réellement. Il n'y a rien au monde, qui unisse plus efficacement, qu'un desir reciproque de se voir des perfections en matière de sagesse et de science. Vous en tombés d'accord, *Monsieur* et je fais gloire de me dire

MONSIEUR

Votre

à Halle
le 3 d'Avril 1754.

très-humble et très-affectionné
ami et seruiteur
Charles Auguste Struensee,

01 A 65 38

ULB Halle 3
002 933 470

Sb.

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTREMA
DE
OBSIGNATIONE
CHRISTI ET CREDENTIVM:

50
52

QVAM,
AVXILIANTE DEO PROPITIO,
PRAESIDE
ADAMO STRVENSEE,
S. S. THEOL. PROFESSORE PVBLICO,
PASTORE AD AEDEM B. VLRICI, ET GYMNASII HALENSIS
SCHOLARCHA,
PATRONO ET PRAECEPTORE SVO

OMNI PIETATE AETATEM SVSPICIENDO,
AD DIEM APRILIS MDCCLIV.
H. L. Q. C.
PVBLICO PLACIDOQVE ERVDITORVM EXAMINI
SVBIIICIET

GOTTHILF GVSTAVVS VHDE,
MEZLICH MAGDEBVRG. S.S.THEOL. CVLTOR.

HALAE,
LITTERIS GEBAVERIANIS.